

BIVARI COMMENTARIUS.

que obstat, quod hæc capta fuerit a Gothis in eversione, Daniell vero dicta sit venisse facere liam; quia licet primum capta fuisset, sponte sua, et non invita, fuit matrimonio copulata. ut Zosimus lib. vi scripsit, *Placidia, soror imperis (Honorii), apud Alaricum manebat, vicem eidem obsidis quodammodo implens, ita tamen in honore cultuque regali frueretur. Minime illi illata est, sed ipsamet pro bono pacis et se nuptiis Ataulphi obtulit: Ob hoc enim (ait is lib. vii, cap. 40) abstinere a bello, ob hoc imperii Ataulphus nitebatur; præcipue Placidia suæ, feminae sane ingenio acerrimæ, religionis robatae, ad omnia bonarum ordinationum opera, suæ et consilio, temperatus. In ea etiam cætera iele annotata signa verificantur. Non enim ste-en ejus; omnes siquidem ab Ataulpho suscepti in eo pariter occisi sunt, ut jam diximus. Sed id quod sequitur, *Et tradetur ipsa, et qui ad-ent eam adolescentes ejus, Placidia quoque* it, Marcellino siquidem auctore in Chron. ad atum Constantii, et Constantis, *Walia Ataul-cessor, facta cum Honorio principe pace, Pla-sororem ejus eidem vitam reddidit. Ilaud du-quin adolescentes etiam ipsius, qui illi assi-.. Prosequitur deinde angelus multorum con-n bellicorum narrationem, qui inter utrosque Austri scilicet et Aquilonis, ineundi erant, amen in Romanorum et Gothorum historiis ctos legimus: de his speciatim (sed brevis-**

A sime) agit Idatus in Chronico; et longum ac tædio sum esset omnes sigillatim recensere.

Animadvertendum nihilominus, S. Hieronymum, quem alii Danielis Interpretes secuti sunt, reges Austri et Aquilonis existimasse hoc loco, non quidem Romanum, et Gothum, sed Syrum et Ægyptium, Alexandri Macedonis divisim successores; inter quos diutinum bellum gestum est; et regem Syriæ nuncupari regem Aquilonis, Ægyptium vero regem Austri, quod respectu Palæstinæ, de qua agebatur, ad eas vergant regna ipsorum plagas. Contigit quoque ut filia Ptolomæi regis Ægypti, Berenice nomine, tradita fuerit in conjugium Antiocho regi Syriæ ad pacem inter eos ineundam, et consolidandam; quæ filium ex viro suo suscepit, et amisit, traditaque fuit cum suis Leodici mariti concubinæ, quæ utrumque veneno ac ferro interficere curavit; qua in re nihil aliud dicere habeo, nisi quod cuilibet iudicium super ea ferre integrum sit: probabile siquidem utrumque est; et fortasse utrumque sensum admittit sacer textus, et eisdem significari potuit verbis; nec improbabile videri ob id dictum Danieli: *Tu autem, Daniel, claude sermones, et signa librum usque ad tempus statutum; plurimi pertransibunt, et multiplex erit scientia*; quasi dixerit, non una, sed multiplex erit interpretatio, non quidem quomodolibet opinabilis, sed vera et scientifica; nec enim ait, multiplex erit interpretatio, sed, *multiplex erit scientia.*

APPENDIX.

PROPHETIAM DANIELIS DE QUATUOR ANIMALIBUS.

§ I. Ezordium.

in discutienda præfata Danielis prædictione o exposita versor, in aliam longe excellen- incisi, quæ cap. vii ipsius S. prophetæ contile quatuor illis mysticis animalibus, seu regnis imul ostensis; cuius tamen adimpletio ad hos es, de quibus modo cum Dextro agimus, om- respicere videtur, ad ingressumque barba- in Hispaniam, et ad reges Gothorum, qui in arunt. Non miretur, quæso, lector, nec diffi- n audit quidquam in Hispania adimplendum etis prævisum: nec enim indignior Hispan.a dictionibus prophetiis, quam Ægyptiis, et a, aliæque barbaræ nationes, de quibus prophetis prædicta reperiuntur. Et certe si um est) prophetiæ ad Ecclesiæ profectum et D onem intendisse præcipue intelligendæ sunt; so, velint a prophetis involutum fuisse si- quod de augmento fidei ejusque imperio ra- altissimis fundato tam gloriose videmus in t? Ergone tamilla res erat, Christianam fidem initio nascentis Ecclesiæ eximie et unico in es-e, et quo nihil purius, cultam, defen- pagatam, ut nihil de ea in Scripturis sanctis ir? Sed demus apud cæteros prophetas nihil veniri (de quo tamen non semel in his com- is a nobis actum est) sane a Daniele tractari

C res tanta debuerat, cui nimirum inter cæteros Chro- nicorum Ecclesiæ scriptores specialis data est præ- rogativa: nam cum reliqui de rebus ad Judaicum duntaxat populum, vel ad fidei mysteria quoad illor- um substantiam spectantibus egerint, quod in Isaia, Jeremia, Ezechiele et reliquis videre est; attamen Daniel velut novus et universalis inter prophetas chronographus, de monarchiis et regnis toto orbe do- minaturis, de numero regum ipsarum, deque chro- nographia earundem singulariter et exactissime scripsit. Sic prorsus cap. 2, sub imagine statuæ a Nabuchodonosore visæ, caput habentis aureum, pec- tus et brachia argentea, ventrem et femora area, tibias ferreas, pedes denique partim ferreos, partim fictiles, de quatuor præcipuis mundi monarchiis, ni- mirum Assyriorum, Persarum, Græcorum et Roma- norum, ingeniose disseruit: et specialiter de fine cæleri monarchiæ Assyriorum, seu Chaldæorum (cap. 5) exposuit tria illa verba a Balhasare mo- narcha ad parietem in publico convivio exarari visa: et cap. 6, chronologiam annorum quibus Nabucho- donosor metamorphosin suam passurus erat post menses duodecim; et cap. 8, sub arietis et hirci inter se pugnantium speciebus, egit de potentia regni Persarum, et initiis regni Græcorum sub Alexandro Magno usque ad Antiochum, deque malis innumeris populo Dei tempore Machabæorum ab eodem indli-

gendis, et ipsius Antiochi miserabili interitu. Rursus **A** cap. 9, regnum Judæorum duraturum prædixit spatio 69 hebdomadarum, id est, fere 500 annorum, ut omitam ea quæ cum Idatio de regum Austri et Aquilonis dissidiis, et populi Dei usque ad finem sæculorum eventibus nunc exposuimus, et ab ipso propheta referuntur in c. x, xi et xii. Cum igitur proprium Danielis prophetæ fuerit de regnis magnis et monarchiis agere, quæ usque ad finem mundi dominabuntur in ipso; qui fieri posset, ut eam solam sileret regum Hispaniæ, quæ latissime omnium per orbem diffusa est, quæ orbem alterum subiecit fidei, quæque plus cæteris ad Ecclesiæ augmentum, defensionem et gloriam spectare conspicitur? Et hæc dixerim, ne quis novam expositionem subito exhorreat, sed patienter legat: nam quæcumque a Daniele prædicta sunt cap. illo vii de quo agimus, in Hispania adimpleta videbit, quæ tamen nullibi hactenus verificari inventa sunt, quando quidem expositiones priores, suis etiam auctoribus fatentibus, manifestis repugnantis plenæ sunt: quam vero nos amplectimur, faciliter et suaviter cuncta distribuit et explicat.

Ut tamen ordinate procedamus, præmittere necessum est ipsum prophetiæ prædictionis contextum, et quid aliis visum sit per eam significari. Et cum nihil eorum prophetiæ verbis quadrare monstraverimus, demum expositionem nostram, Deo duce, proponemus, et propugnabimus: in qua, ut spero, nihil erit quod prophetis verbis non colæreat, nihil durum, nihil violenter accommodatum.

§ II. Danielis prophetiæ cap. VII.

Anno primo Balthassar regis Babylonis, Daniel somnium vidit: visio autem capitis ejus in cubili suo; et somnium scribens brevi sermone comprehendit, summamque perstringens ait: Videbam in visione mea nocte, et ecce quatuor venti cæli pugnabant in mari magno, et quatuor bestię grandes descendebant de mari diversæ inter se. Prima quasi læna, et alas habebat aquilæ. Aspiciebam donec evulsæ sunt alæ ejus, et sublata est de terra, et super pedes quasi homo stetit, et cor hominis datum est ei. Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit, et tres ordines erant in ore ejus, et in dentibus, et sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. Post hæc aspiciebam, et ecce alia quasi pardus, et alas habebat quasi avis, quatuor super se, et quatuor capita erant in bestia, et potestas data est ei. Post hæc aspiciebam in visione noctis, et ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis, et fortis nimis, dentes erreos habebat magnos, comedens atque comminuens, et reliqua pedibus suis conculcans: dissimilis autem erat cæteris bestiis quas videram ante eam, et habebat cornua decem. Considerabam cornua, et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum, et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie ejus; et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu, et os loquens in gentia.

Aspiciebam donec throni positi sunt, et Antiquus dierum sedit: vestimentum ejus candidum quasi nix, et

capilli capitis ejus quasi lana munda: thronus ejus flammæ ignis, rotæ ejus ignis accensus: fluvius igneus, rapidusque egrediebatur a facie ejus; millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei. Judicium sedit, et libri aperti sunt. Aspiciebam propter vocem sermonum grandium, quos cornu illud loquebatur; et vidi quoniam interfecta esset bestia, et perisset corpus ejus, et traditum esset ad comburendum igni: aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas, et tempora vitæ constituta essent eis usque ad tempus. Aspiciebam ergo in visione noctis, et ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniebat, et usque ad Antiquum dierum pervenit, et in conspectu ejus obtulerunt eum; et dedit ei potestatem, honorem, et regnum, et omnes populi, tribus, et linguæ ipsi servient; potestas ejus, potestas æterna quæ non auferetur, et regnum ejus quod non corrumpetur.

Horruit spiritus meus: ego Daniel territus sum in his, et visiones capitis mei conturbaverunt me. Accessi ad unum de assistentibus, et veritatem quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem sermonum, et docuit me: Hæc quatuor bestię magnæ, quatuor sunt regna, quæ consurgent de terra. Suscipient autem regnum sancti Dri altissimi, et obtinebunt regnum usque in sæculum et sæculum sæculorum.

Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta, quæ erat dissimilis valde ab omnibus, et terribilis nimis, dentes et ungues ejus ferrei: comedeat et comminuebat, et reliqua pedibus suis conculcabat, et de cornibus decem quæ habebat in capite, et de alio quod

C ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua; et de cornu illo quod habebat oculos, et os loquens grandia, et majus erat cæteris. Aspiciebam, et ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos, et prævalebat eis, donec venit Antiquus dierum, et judicium dedit sanctis Excelsi, et tempus advenit, et regnum obtinuerunt sancti. Et sic ait: Bestia quarta regnum quartum erit in terra, quod majus erit omnibus regnis, et devorabit universam terram, et conculcabit, et comminuet eam. Porro cornua decem ipsius regni, decem reges erunt, et alius consurget post eos, et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit, et sermones contra Excelsum loquetur, et sanctos Altissimi conteret, et putabit, quod possit mutare tempora, et leges; et tradentur in manu ejus usque ad tempus, et tempora, et dimidium **D** temporis: et judicium sedebit ut auferatur potentia, et conteratur, et dispereat usque in finem: regnum autem et potestas, et magnitudo regni quæ est subter omne cælum detur populo sanctorum Altissimi, cujus regnum, regnum sempiternum est. Et omnes reges servient ei, et obediunt. Hucusque finis verbi. Ego Daniel multis cogitationibus meis conturbabar, et facies mea mutata est in me: verbum autem in corde meo conservavi.

§ III. Quæ in vulgata et communi expositione hujus prophetiæ, verbis ipsius repugnare videantur.

Tria præcipue capita prophetiæ ejusmodi continentur, videlicet quatuor animalium, seu regnorum historiam: judicium solemniter celebratum a Deo; conditionem denique regni perpetui, et sine fine populi

sanctorum ejus. Mira hactenus consensio in expositione eorum inter omnes Danielis elucidatores fuit. Straverunt viam cæteris vetustiores Patres, quos in prologo Danielis cum Eusebio Cæsariensi refert sanctus Hieronymus, Theodoretus, Beda, Rupertus : secutique sunt eorum vestigia Albertus Magnus, Hugo Carensis, Lyranus, et recentiores omnes, Hector Pintus, Pereira, Cornelius de Lapide, et alii. In eo igitur conveniunt, ut asserant quatuor illa animalia hieroglyphice adumbrasse quatuor notissimas monarchias, Assyriorum, Persarum, Græcorum et Romanorum, quibus tandem de medio sublatis universale generis humani iudicium celebrandum est, ut regnum æternum sanctis et electis tradendum. Unde et cornu illud ultimum quartæ bestię, volunt fore Antichristum, utpote cui illud conveniat : *Sermones contra Excelsum loquetur, et sanctos Altissimi conteret; et illud : Vidi quoniam interfecta esset bestia, et perisset corpus ejus, et traditum esset ad comburendum igni; tunc præsertim quando cum nubibus cæli Filius hominis veniebat; et quando throni positi sunt, et Antiquus dierum sedit; et quando iudicium sedit, et libri aperti sunt. Soli Rabbini hactenus ab his dissenserunt, qui sanctos illos quibus regnum, occisa bestia, datum est, volunt fuisse Machabæos, et ultimum regem in ipsos persecutionem moventem, per cornu significatum, Antiochum. Cæterum Antiochus non fuit undecimus sui principatus rex, ut oportebat, si per cornu illud adumbrari debebat : et nihil de cæteris accommodari opportune potest in hac explicatione. Sed relinquamus inanes Judæos, qui multo magis impugnatione alterius sententię expugnati manebunt.*

In ea vero tam multa sunt coherentia destituta, ut facile a quovis iudicium de ea ferri possit. Vetustiores sane Patres eam amplexi excusationem justam habent, quandoquidem suo tempore prophetia nondum impleta erat : recentiorum autem non levis est, tot tantosque antesignanos sequi; quamquam a multis difficultates ingentes paterentur, illud Plutarchi sibi usurpantes : *Magnos, si erravimus, duces habuimus.* Certe Hieronymus non tam sequitur, quam refert, et refutat communem illam interpretationem de quatuor monarchiis; et difficultatibus superatus, in principio commentariorum hujus capituli, hæc præmisit : *In superioribus (capitibus) ordo sequitur historię, quid sub Nabuchodonosor, et Balthasar, et Dario, sive Cyro mirabilium signorum acciderit : in his vero (id est, a vii capite usque ad xii) narrantur somnia, quę singulis sint visa temporibus, quorum solus propheta conscius est, et nullam habent apud barbaras nationes signi, vel revelationis magnitudinem; sed tantum describitur, ut apud posteros eorum, quę visa sunt memoria perseveret.*

At quę in prædictis monarchiis non verificantur? Paucis multa perstringam. Primum omnia illa quatuor regna per bestias significata, non orta, sed oriura prædicuntur ab angelo. *Hęc quatuor bestię mortuę, quatuor sunt regna, quę consurgent de terra.*

Hoc vero de monarchiis tempore prophetię dici non potuit, quandoquidem Babylica, seu Chaldaica non solum jam orta, sed pene mortua erat, cum visio hæc ostensa dicatur anno 1 Balthassar regis Babylonis, in quo prædicta monarchia defecit; vel ipso Daniele teste cap. v. Deinde animalia hæc simul ex mari ventorum flatibus agitato orta sunt. *Videbam, inquit, in visione mea; et ecce quatuor venti cæli pugnabant in mari magno, et quatuor bestię grandes ascendebant de mari diversę inter se.* Monarchię vero illę non simul ortę sunt, sed successive per multa annorum curricula; utpote e quibus posterior orta semper fuerit in interitum prioris : nam Persę subjugarunt Assyrios, seu Chaldæos; Persas post 230 imperii annos Græcus delevit exercitus sub Alexandro : cujus monarchia in ejus morte divisa est in tria regna, Syriacum, Macedonium et Ægyptium : his superiores effecti Romani monarchiam erectam per 500 annos a secundo bello Punico usque ad urbis eversionem per Alaricum sub anno Romę conditę 4164, conservarunt.

Rursus in applicatione cujusvis bestię ad certam monarchiam, novę oriuntur ambiguitates. De secunda bestia dicitur, quod tres ordines dentium erant in ore ejus, hoc autem potius verificaretur in tertia Græcorum monarchia, quam in secunda : nam ea divisa fuit, ut dixi, in tria regna se invicem debellantia, quod secundę non accidit. Sed aiunt, verificari in illis tribus principibus Persarum, qui præerant 120 satrapis : per eos enim universum gubernabatur imperium, ipso Daniele teste cap. vi. At quæram ego quas carnes jussi sunt devorare? nihil de crudelitate eorum legimus. Quinimmo unus ex tribus ipse Daniel erat, siquidem cap. vi dicitur : *Placuit Dario, et constituit super regnum satrapas 120, ut essent in toto regno suo; et super principes tres, ex quibus Daniel unus erat; de quo videant ipsi, quam crudelitatem ei impingant, ut quoquo modo ipsi vere dictum sit : Surge, comede carnes plurimas.* Adhęc quid significat, quod bestia tertia dicitur habuisse quatuor capita, et alas totidem? Certe nec quatuor, nec octo solum reges fuisse in Græcorum monarchia satis perspicuum est; et imperium Alexandri in tria dumtaxat regna divisum fuit. Quod ad quartam spectat quę terribilior cæteris describitur, Romanum per eam imperium significari contendunt. Sed nihil difficilius, solos siquidem undecim reges usque ad iudicium habitura dicitur illa : quot vero decades Romanorum imperatorum fuerunt? nam cornua undecim totidem reges ejus quarti regni denotare, angelus Danieli exposuit. Insuper videant ipsi velintne facere Antichristum Romanorum imperatorem, et ejus monarchię ultimum regem, quoniam de cornu undecimo bestię quartę asseritur quod futurus sit rex ultimus regni per illud significati : *Porro cornua decem ipsius regni decem reges erunt, et alius consurget post eos, et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit, et sermones contra Excelsum loquetur, etc.*

Non majoris est momenti quod Annius Viterbiensis in quæstionibus super Apocalypsim commentatus est : cornu ultimum Machometem pseudopphetam denotasse, nihil etenim eorum, quæ de cornu illo dicuntur in Machomete verificatur; nec enim fuit ultimus illius quartæ monarchiæ, quod de cornu illo dicitur, sed principium novæ: nec secutus est alios decem reges, nec humiliavit tres illorum, nec iudicium ullum in ejus morte factum legimus, nec corpus ejus igne crematum est.

Insuper quod iudicium a Daniele hoc loco prævisum, de ultimo totius humani generis exponitur, a vero destitutum quis non videt? Non enim in eo iudex constituitur Christus Dominus, quod in ultimo futurum fides docet, sed æternus Pater, prima nimirum sanctissimæ Trinitatis persona. Nec illi iudicio sistitur humanum genus, pro meritis præmia, vel pœnas factorum receptorum, in singulis, sed ipse humani generis Redemptor; is siquidem Patri suo oblatum dicitur. Etenim verba prophætæ: *Aspicebam donec throni positi sunt, et Antiquus dierum sedit; vestimentum ejus candidum quasi nix, et capilli ejus quasi lana mundæ.* Quæ sane æterni Patris luculenta et appositissima figuratio est: subinfert assistentium numerum: *Millia millium ministrabant ei, et decies milies centena millia assistebant ei;* quod de angelicis spiritibus Dei ministris dictum nemo non videt. Sed quis iudicio tanto oblatum dicitur? *Aspicebam (ait) et ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniebat, et usque ad Antiquum dierum pervenit.* Numquid iudex sessurus, cui homines sibi deberent? imminne, sed ipsemet oblatum est iudici, et in conspectu ejus obtulerunt eum. Sequitur favorabilis pro eo lata sententia, *Et dedit ei (Pater Iudex) potestatem, et honorem, et regnum: et omnes populi, tribus et linguæ ipsi servient: potestas ejus potestas æterna, quæ non auferetur, et regnum ejus quod non corrumpetur.* Et tunc populo sanctorum Altissimi, occisa bestia, regnum datum est. Ubi illud quoque valde notandum est, quod in calce visionis expresse asseritur, post illud iudicium Danieli ostensum, multos sub cælo dominaturos reges, qui monarchiæ populi sanctorum servient, et obediunt. Unde regnum illud seu monarchia ultima populi sanctorum, de qua hic agitur, nullatenus potest cælestia beatorum gaudia denotare; quandoquidem post regnum cælorum ab ipsis corporaliter acceptum, nullus remanere populus aut rex poterit sub cælo, cum tamen mansuros multos et populos et reges sub ipso propheta pronuntiet, illis verbis: *Et iudicium sedebit, ut auferatur potentia, et conteratur, et disperseat usque in finem: regnum autem et potestas, et magnitudo regni, quæ est subter omne cælum, datur populo sanctorum Altissimi, et omnes reges servient ei, et obediunt:* non asserit supra cælum, seu in cælo regnum illud continendum, sed *subter omne cælum*, eique omnes reges obedituros. Sed et illud, *disperseat (potentia bestię) usque ad finem;* post iudicium illud, finem adhuc mundi superesse mani-

A festat, et nondum finitum mundum. Insuper iudicio peracto, et occisa quarta bestia, de tribus aliis dicitur, quod concessa fuit ipsis vita usque ad certum tempus, sine potestate tamen et dominio: *Aliarum quoque bestiarum ablata est potestas, et tempora vitæ constituta sunt eis usque ad tempus et tempus.* Nemo autem audebit asserere post universale iudicium aliquas gentes sub cælo in hac vita ad tempus relinquendas. Sive igitur bestias, sive iudicium, sive regnum post ipsam sanctorum populo datum sigillatim applicandum inspiciamus, innumeratas et insuperabiles communis expositio videtur pati difficultates: in ea vero quam modo exponemus, cessant omnes, nihil non coheret visioni, cuncta consonant, miramque in cunctis ejus partibus consonantiam cum re significata reperiri habere. Præterquam quod jam cap. 2 ostensi fuerant prophætæ ortus et interitus quatuor illarum monarchiarum sub typo statuarum, a Nabuchodonosore visæ, ex totidem metallis confectæ: unde verisimile non est iterum denuo rem eandem a Daniele scriptis traditam, præsertim quia non fuit exposita ab angelo quasi visio ejusdem rei, sed novæ et diversæ: quare aliud quidpiam ab ea nunc significatum quæramus.

§ IV. *Nova et exacta ejusdem prophætæ expositio de Alanis, Wandalis, Suevis, et Gothis in Hispanias irruentibus: deque catholica monarchia proponitur.*

Age, jam exponamus prophetæ Danielis visionem de Barbaris in Hispaniam irruentibus: nam per has bestias barbaras significari nationes ipse Hieronymus annotavit inquitens, *Regnorum feritas atque crudelitas bestiarum nomine demonstratur.* Ratione anno Domini 419, æra Cæs. 447, Arcadii et Honorii imp. an. 15, eodem Honorio VIII et Theodosio Arcadii filio III Coss., tertio idus Octobris, feria item tertia, *Alani, Wandali et Suevi*, tres barbaræ nationes, Hispanias ingressæ sunt. Anno autem Domini 410, qui fuit æra Cæs. 454, imperii vero prædictorum 22, *Gothi* sub Ataulpho rege easdem Hispanias intravere. In his omnes auctores conveniunt, et qui omnium exactissime scripsit ea de re testis et ipse oculatus, Idatius episcopus Lamacensis, a quo in his manuducti et excitati sumus. Quatuor ergo bestię de mari ascendentes, quatuor istæ barbaræ nationes sunt eo tempore in perniciem Hispaniarum erectæ, quo totus pene orbis quasi e quatuor ejus angulis, sub totidem ventorum typo agitato est, et undique tyranni bellum insufflatentes contra Romanum imperium conspirarunt. Quinimmo quod a quatuor ventis excitatæ dicuntur, in eo impletum ad litteram conspicitur, quod consules duo contra totidem imperatores rebellantes prædictas quatuor bestias super Rom. imperium e remotissimis terris adduxerunt: siquidem *Stilico comes spreto Honorio principe, regnumque ejus inhians, Alanorum, Suevorum Wandalarumque gentes dontis pecuniisque illuctis contra regnum Honorii excitavit; Rusticus vero Patricius Arcadio principi insidias tendens Alaricum G*

thorum regem infratum Reipubl. fecit. Verba sunt Marcellini comitis in Chron. ad annos Domini 395 et 408. Quod vero de mari ascenderint postea sic exponitur ab Angelo, ut mare mundum ipsum significet, nam quæ prius dicebantur de mari ascendisse, postea de terra consurrexisse dicuntur. Sed vero facile etiam intelligi possunt ex nationes in Hispaniam de mari ascendisse per quatuor ventos cœli, cum pene omni ex parte maribus cincta sit: et sciamus Alanos Occidentalem plagam occupasse, nimirum Lusitaniam; Wandalos Meridionalem, id est, Beticam; Suevos Septentrionalem, videlicet Gallæciam et Asturias: Gothosque ab Orientali intrasse Barcinonem.

His accedit quod nullibi gentium quatuor simul barbaræ nationes intrasse reperiuntur, nisi in Hispaniam; licet enim in Italiam quoque, et Galliam, et Germaniam Alani, Wandali, Suevi et Gothi intraverint, non tamen soli sicut in Hispaniam. Nam simul cum eis Huni et Eruli intraverunt et tandem Longobardi: qui omnes ab Hispaniis abstinerunt. Quare solum in Hispanias quatuor, nec plures, nec pauciores ingressæ sunt: et quod caput est, universæ prophetiæ circumstantiæ in sola Hispania verificantur. In primis ordo bestiarum, ordini nationum in Hispanias intrantium correspondet, hoc siquidem ordine ab Idatio et Orosio nominantur. Idatius enim ait, *Alani et Wandali, et Suevi Hispanias ingressi*, etc., et post annos septem, Ataulphus cum Gothis Barcinonem. Orosius autem lib. vii, cap. ult.: *Quantvis, inquit, Alanorum, Wandalorum Suevorumque reges eodem nobiscum placito depacti forent*, etc. Prima proinde bestia Alanos, secunda Wandalos, tertia Suevos, quarta Gothos significat: et propriissime; uniuscujusque etenim propria signa describunt.

Prima bestia, Alani. — Tria sane bestia prima habuisse dicitur: 1° quod *erat quasi læona*, nimirum cæterarum se reputabat reginam; nam leo in animalibus imperium habet; 2° quod *alas habebat aquilæ*, hoc est, regem superbum; nam aquila regis indicium est, et quemadmodum in cornibus et capitibus bestiarum, ita et in alis reges denotantur: et generaliter a paritate rationis, quidquid habere dicuntur super se reges sunt; 3° quod breviter deplamata est, et dignitas regia ab ea fuit ablata: *Aspiciebam donec evulæe sunt alæ ejus, et sublata est de terra, et super pedes quasi homo stetit*: videlicet ut aliis assisteret, servitutem amplexa; quæ enim superbissima omnium alta de se præsumebat, et feræ induerat sævitiam, mansueta et tractabilis facta est. Et hoc est quod dicitur, *et cor hominis datum est ei*: Alanos omni modo hic typus adumbrat. Potentabantur Wandalis et Suevis; Gothos despiciebant. Et quando Wandali simul et Suevi Gallæciam solam occuparunt, Alani potiores Hispaniæ provincias acceperunt, Carthaginensem scilicet et Lusitaniam: *Gallæciam Wandali occupant, et Suevi* (ait Idatius Anno Domini 411) *sitam in extremitate Oceani maris Occidua; Alani Lusitaniam et Carthaginensem provin-*

cias. Habemus Alanos in læona alas aquilæ habente proprie satis denotari; sed unde celerem illorum abolitionem educimus? quo, rogo, annos, eorum volavit superbia? Decimum non adimpleverunt, si fides Idatio habenda est, qui anno Domini 418, et 24 Arcadii et Honorii, hæc scribit: *Alani qui Wandalis et Suevis potentabantur, adeo cæsi sunt a Gothis, ut extincto Atace (alii Ajece) rege ipsorum, pauci qui superstuerant, abolito regni nomine (ecce quomodo everse sunt alæ ejus) de Gunderici regis Wandalorum, qui, in Gallæcia resederat, patrocinio se subjugarent.* Jam ergo in ea natione verificatur quod *super pedes quasi homo stetit, et cor hominis datum est ei.* Extincti vero sunt a Walia Gothorum rege, qui eodem anno (ut verbis utar Idatii) *Romani nominis causa intra Hispanias cædes maximas Barbarorum effecit.* Sunt qui existiment Cathalanos vocari nunc, quasi Gothos Alanos, quod Alani Gothis subjecti eam Hispaniæ partem occupaverint, et utriusque nomen provinciæ dederint. Non deerunt quibus arrideat, non sine mysterio, Alanos per allatam læonam significari, ut nominæ bestiæ, nomen etiam nationis significatæ indicaretur: et idem forsitan de prima littera secundæ bestiæ et nationis notari alicui libebit, in urso videlicet Wandalos significatos; sed solidiora prosequamur.

Secunda bestia, Wandali. — Tria quoque de secunda bestia dicuntur, quæ Wandalis ad unguem conveniunt: 1° quod *erat similis urso*; in quo cum duritia et ferocitate parciolem victim notant Danielis interpretes; 2° quod *tres ordines erant in ore ejus et dentibus ejus.* Nimirum quoniam in tres partes regnum illud erat dividendum, et ubique ferociam exerciturum; 3° denique quod ei soli inter cæteras bestias dictum fuit, *Surge, comede carnes plurimas.* Et recte tria hæc de Wandalis dicuntur, quorum paritatem victus, ursi symbolo denotatam, et castimoniam, quæ inde consequitur, summopere laudat Salvianus Massiliensis lib. vii de Providentia. In ejus autem ore tres ordines dentium fuisse dicuntur, quia cum una quævis cæterarum nationum a se invicem numquam discesserit; Wandali tres diversas provincias occuparunt; et primum quidem Wandalorum nonnulli ad Gallæciam prope Suevos sedes fixerunt, alii vero cognomine Silingi ad Beticam declinarunt; et tandem fortiores ipsorum Africam ceperunt, et devastarunt. Ita sane ex Orosio, Isodoro et Idatio credere edocemur, hujus siquidem (quem duo alii sequuntur) verba sunt. Ann. 17 Arcadii et Honorii: *Gallæciam Wandali occupant, et Suevi Alani Lusitaniam et Carthaginensem provincias; et Wandali cognomine Silingi Beticam sortiuntur*, a quibus Wandalusia postmodum appellari cœpit. Anno deinde 5 Theodosii, *Gensericius rex de Beticis provinciæ littore cum Wandalis omnibus, eorumque familiis, mense Maio ad Mauritaniam, et Africam relictis transit Hispaniis.* Ubique tamen dentes suos, id est, feritatem in aervos Christi exercebant, cuncta eorum bona depredantes, ac intercos miseræ

trucidantes. Egimus in superioribus de S. Vincentia Auriensi in Bætica a Wandalis martyrio coronata; deque SS. martyribus Arcadio, et sociis ab eisdem occisis. De his vero quos Bracaræ, Gallæciæ metropoli, jugularunt, scribit ipse Idatius ad annum Dom. 420 et 427. Et quasi parum de carnibus Christianis comedissent, *surgere rursus jubentur et comedere carnes plurimas*, quo denotatur Wandalos a sedibus quas prius in Hispania habebant surrexisse, et in Africam transfretasse, ubi persecutionem illam notissimam, ab eis Wandalicam nuncupatam, commoverunt, causa Arianismi inducendi, quæ tot myriades martyrum Deo consecravit et a Victore Uticensi scripta est. Ob id certe dictum fuit Wandalicæ bestiæ, *comede carnes plurimas*, quod tamen de nulla cæterarum dicitur. Cui etiam soli convenire videtur, *quod in parte stetit*, nimirum quoniam reliquis in Hispania manentibus, soli Wandali in aliam partem a cæteris sejuncti sunt, id est, in Hispaniam.

Tertia bestia, Suevi. — Totidem atque in reliquis, in tertia bestia notatu digna reperiuntur: 1º Quod erat quasi pardus, qui de genere leonum existens, regiam majestatem significat. 2º Quod alas habebat quasi avis, quatuor supra se, et quatuor etiam capita erant in bestia. Cum vero id quod regnum, cujus bestia gerit typum, habere dicitur super se, rex ejus sit, sit ut quatuor alæ et totidem capita quæ super tertiam bestiam erant, octo reges significent, qui ejus regni, successu temporis, habenas recturi essent. 3º Quod specialiter de ea scribitur, quod potestas data est ei, quod tamen de duabus prioribus dictum non est: ubi profecto innuitur, nationem per eam bestiam significatam, peculiare regnum fundaturam et possessuram, longo temporis intervallo per multorum regum vitas ducto. Nihil vero exactius Suevos adumbrare posset, qui speciale regnum habuerunt in Hispania, quod tamen nec Alani, nec Wandali fundavere: et ad tantam indies devenerunt potentiæ magnitudinem, ut de Rechilla eorum rege scribat M. Maximus in Chron. ann. Dom. 448: *Rechilla, Suevorum rex, pene totius Hispaniæ monarcha fit*. Duravit vero ipsorum regnum ab ann. 441, quo in Gallæciam secesserunt, usque ad annum 3 Mauritiî imperatoris, et Christi 588, teste Joanne Viclarensi in Chron., seu, ut M. Maximus inquit, in suo, ann. Dom. 586, quo a Leovigildo Gothorum rege subjugati sunt post 177 vel 179 annos imperii Gallæciani: quo tempore Bracaræ regiam curiam habuerunt. Unde et nunc ejus provinciæ incolæ nonnulli *Seros* quasi Suevos vocant. Toto vero prædictorum 177 annorum spatio, octo dumtaxat reges habuisse leguntur, ordine sequenti. Primus fuit *Hermenricus*, qui in Hispanis primus Suevorum regni solium erexit; vixit teste Idatio usque ad ann. Domini 440, reliquitque regni successorem filium suum Rechillanem. II. *Rechilla* obiit ann. Domini 447, qui fuit 24 Theodosii Junioris. III. Ei successit *Ricciarius*, filius ipsius, qui anno secundo Martiani principis occisus fuit, mense

Decembri, a Theoderico Gothorum rege. IV. *Ricciarius* sine successore mortuo electus fuit a Suevis *Maldra*, qui quarto regni anno occisus est. V. Successorem habuit *Remismundum*. VI. Illic autem *Arianimirum*, vel *Theodomirum*: duplici insignitum nomine, quod videlicet principio Arianis faveret, deinde Divinitatem Christi fassus sit; unde prius *Arianimirus*, postea *Theodomirus* dictus est. VII. *Miro* Suevorum gubernacula suscepit; et VIII, *Evo-ricus*, in quo tota Suevorum regum prosapia simul cum corona defecit. Ita ex Idatio, M. Maximo, Viclarensi, et Isidoro desumitur; et tametsi nonnulli, ex quibus est *Maximus*, in ordine regum designando variant, nam Ricciarium ponit non tertio loco post Rechillanem, sed quinto inter Remismundum et **B** *Arianimirum*: nemo tamen octonarium auget, vel minuit: a quo longe abjiciendi sunt quatuor tyranni, qui regnum aliquoties arripere conati sunt: *Frantanes* in Maldram regem rebellavit; *Fumarinus* in Remismundum; *Andeca* in Mironem, et *Malluricus* tandem in ipsum Andecam: omnes siquidem auctores concorditer eos tyrannos nuncupant, non reges. Habuit proinde bestia tertia, leopardus Suevus, alas quatuor super se et quatuor capita, *et potestas data est ei*, quæ tamen nec Wandalis, nec Alanis dicitur data; quippe cum cito *evulsæ sunt alæ horum*; et illi *in parte steterunt*, id est, Alani priusquam successionem regni sui haberent in Lusitania destructi sunt, Wandali vero in Africam secesserunt.

Sed quamobrem quatuor priores reges Suevorum **C** *alæ*, et quatuor posteriores *capita* nuncupantur, et non omnes capita, aut non omnes alæ? Ut ego existimo, quoniam quatuor priores incredibili pernicitate diversas remotasque Hispaniæ provincias prædati sunt; posteriores quietem adepti, pacifice gentes suas gubernarunt. *Hermenricus* sæpius eas Gallæciæ partes quæ sub ipso non erant infestavit; *Richilla* primum Emeritam usque pervenit, postea Bæticiam et Carthaginensem provinciâ aggressus est; *Ricciarius* Vasconias devastavit, et inde Cesarangustam et Herdam; *Maldra* Ulixbonam, et totam Lusitaniam diripuit (scribit de ejus gestis Idatius); at vero *Remismundus*, *Arianimirus*, *Miro*, et *Eroricus*, de solo regno suo curasse leguntur. Inde quatuor priores reges per alas quatuor, totidem posteriores per quatuor capita propriissime adumbrati sunt, et neque omnes alæ, neque omnes capita nuncupati.

Quarta bestia, Gothi. — De quarta demum bestia dicemus, in qua quatuor Daniel notatu digna prævidit: 1º Quod mirabilior et terribilior erat cæteris, *et fortis nimis*, utpote quæ *dentes ferreos habebat magnos*, et *ungues similiter ferreos*, et ore simul ac pedibus omnia quæ sibi objiciebantur comminuebat, conculcabat, et dilacerabat; 2º quod *dissimilis erat cæteris*, nec certam, quod sciamus, habebat figuram; 3º quod *habebat cornua decem*, post quod *cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum*. **D** hoc autem multa dicuntur: nimirum, quod tantum

crevit, ut majus esset cæteris cornibus quod ad ejus A
 conspectum ceciderant tria cornua; quod ocyli quasi
 oculi hominis erant in cornu isto, quod habebat etiam
 os loquens grandia, seu ingentia. 4° Demum quod
 propter vocem sermonum grandium quos cornu
 illud loquebatur, *interfecta fuit bestia, et periit cor-
 pus ejus, et traditum est ad comburendum igni.* Manu-
 ducimur vero ad ejus cognitionem angelica exposi-
 tione, qua ad Danielelem dictum est: *Bestia quarta
 regnum quartum erit in terra, quod majus erit omni-
 bus regnis, et devorabit universam terram, et conculca-
 bit, et comminet eam. Porro cornua decem ipius
 regni decem reges erunt: et alius consurget post eos,
 et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliat-
 bit, et sermones contra Excelsum loquetur, et sanctos
 Altissimi conteret.* De superbia autem et tempore B
 dominationis ipsius subdit: *et putabit quod possit
 mutare tempora et leges, et tradentur in manu ejus*
 (sancti videlicet, de quibus prius dixerat, *faciebat
 bellum adversus sanctos et prævalebat eis*), quousque?
 usque in finem, et tunc tandem *regnum et potestas,
 et magnitudo quæ est subter omne cælum dabitur po-
 pulo sanctorum Altissimi, eoque omnes reges servient
 et obedient, et regnum sempiternum erit.* Mirum pro-
 fecto quam bene hæc omnia Gothorum genti ejus-
 que regibus in Hispania, regnantibus conveniant.
 Ipsi quarta bestia et regnum quartum sunt, utpote
 qui post cæteras tres nationes Hispanias intrarunt,
 ipsi fortiores et ferociores cæteris, majorem stra-
 gem in Hispaniis fecerunt, ipsi dissimiles reliquis,
 nec certam alicujus animalis imaginem præ se fere-
 bant (id est, nec lænæ, nec ursi, nec pardi, vel al-
 terius cujusvis bestię, quæ describi certe possit),
 quod nimirum non intrarunt in Hispanias quasi
 hostes, et prædones, sicut reliquæ barbaræ natio-
 nes, sed sub titulo defensorum Romani imperii,
 cum tamen omnes deciperent, et Romanos non mi-
 nus quam cæteros conarentur ab Hispania detur-
 rare. De persecutione Barbarorum sub Romano nomine
 hæc Idatius anno 25 Archadii et Honorii, qui fuit
 secundus ab ingressu Gothorum: *Wallia rex Gotho-
 rum, Romani nominis causa intra Hispania cædes
 maximas efficit Barbarorum;* et anno sequenti: *Wan-
 dali Silingi in Bætica per Walliam regem omnes ex-
 stincti;* Alani quoque, *adeo cæsi sunt a Gothis, ut
 extincto rege ipsorum, Wandalarum se patrocinio D
 subjugarent.* Quis non diceret Gothos fidissimos
 Romanorum auxiliares? nihil tamen longius aberat
 ab ipsorum animis; cum enim occasio sese ob-
 tulit, exercitum Romanorum quos palam juvare
 promittebant, fraude et deceptione, cum jam de
 victoria loquebantur, in manus Wandalarum tradi-
 derunt. Ejus rei testis etiam est Idatius, qui anno
 28 Arcadii inquit, *Castinus magister militum Roma-
 norum, cum magna manu, et auxiliis Gothorum, bel-
 lum in Bætica Wandalis inferi: quos cum ad inopiam
 et obsidionis arctaret, adeo ante se tradere jam pararent;
 inconsulte publico certamine conflixens, auxiliorum
 fraude deceptus, ad Tarraconam victus effugit. Cum*

igitur a nemine cognosceretur quarta Gothorum
 bestia, non mirum si species ejus non describitur,
 sed dissimilis dicitur cæteris.

Quod ad regum numerum hujus nationis spe-
 ctat, decem cornibus adumbratorum, decem habuit,
 non plus nec minus, ab Ataulpho qui primus Gotho-
 rum in Hispanias intravit, usque ad Liubanem, cui
 undecimus successit Leovigildus; de quo quidquid de
 undecimo cornu dictum est ad unguem, ut mox os-
 tendam, verificatur. Primus fuit (uti diximus) *Ataul-
 phus*, Barcinone occisus ann. Dom. 416. II. *Wallia*,
 qui duos regnavit annos, et obiit 418. III. *Theodoricus*,
 qui ann. Dom. 455 occisus occubuit. IV. Ejus fi-
 lius *Thorismundus*, seu *Thorismundus*, qui anno se-
 quenti necatus est. V. Successit frater ejus *Theodo-
 ricus*, qui anno 464 ab Eurico fratre suo trucidatus
 est. VI. *Euricus* ipse, qui anno Domini 482. Arelate
 in Gallia Gothica mortuus est, habuitque successorem
 Alaricum. VII. *Alaricus* regnavit annos 23 usque ad
 annum Domini 506. VIII. Huic successit filius ip-
 ius *Amalaricus*, Theoderici Italiæ regis ex filia nepos,
 infans adhuc, et pueriles non excedens annos: quo
 tempore Theodericus gubernavit in Hispania pro ne-
 pote. IX. *Athanagildus* qui habenas regni tenuit us-
 que ad annum 2 Justini Junioris, Christi vero 567,
 quo nimirum *Athanagildus rex Gothorum* (ait Viela-
 rensis) *in Hispania vitæ finem suscepit, et Liuba pro
 eo in regnum provehitur, fuitque X inter Gothorum
 Hispaniæ reges.* Horum omnium auctores habeo tres
 oculatos testes, Idatium, Maximum, et Joannem Vi-
 clarensem. Sed sunt qui post Ataulphum, Sigericum
 collocant ante Walliam, qui tamen regium non
 ascendit solium, unde a Prospero et Idatio in catalo-
 go Gothorum regum non admittitur, de quo supe-
 rius satis dictum a nobis est. Tempore etiam infan-
 tiæ Amalarici invasit regnum ejus Gesalaicus, sed
 tyrannidi ipsius Theodericus negotii gubernator œ-
 currit; Gesalaicus vero profugus et vagus in Galliis
 mortuus est ann. Domini 510. Addit Isidorus (que-
 recentiores sequuntur) tres alios ante Athanagildum,
 scilicet Theudium, Theudiscum, et Agilam, qui ta-
 men tyranni potius quam veri reges fuerunt, et ea-
 propter M. Maximus qui exactus res Gothorum chro-
 nologice secutus est, eos a catalogo regum ejecit,
 indignos judicans tanto honore, quod Lucas Tuden-
 sis fecit, immo eo teste, Isidorus etiam, cujus Chro-
 nicon ad verbum ipse transcripsit ex purioribus (ut
 apparet) originalibus, quam nunc existant. Nam certe
 Chronicon quod inter ejus opera exstat Gothorum,
 sub nomine Isidori, innumeris scætet mendis in an-
 norum notis, in nominibus, in ordiné et serie re-
 gum, et aliis quæ facile quivis collatione facta cum
 conciliis, Idatio, Viclarensi et cæteris auctoribus
 deprehendet. Decem igitur dumtaxat Gothorum re-
 ges fuere usque ad Liubanem.

Liubane tamen nihilominus regnante, Leovigildus
 (undecimum cornu) partem regni accepit; quo vere
 de illo diceretur, *Ecce cornu aliud parvulum ortum
 est de medio eorum; in medio enim regni fratris sui*

parvum regnum sibi constituit : quod Viclarensis A gestorum ejus chronographus sic notavit : Anno 3 Justinii Junioris, *Leovigildus germanus Liubanis regis, superstite fratre in regnum citerioris Hispaniæ constituitur*. Porro tres reges post ejus ortum ceciderunt, Liuba Gothorum, et Miro, atque Evoricus Suevorum, regnaque ipsorum suo adjecit, ut idem Viclarensis scribit : quo nimirum illud in eo verificetur, *Cornu aliud ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua, et majus erat cæteris*; et majus multo, quandoquidem universam Hispaniam, quæ multis regibus variisque principibus subjecta fuerat primus omnium sub sua reposuit potestate, ad quod necesse fuit Vasconias, Bastetaniam, Malacitanam, Cordubensem, et Assidoniensem, aliasque provincias et urbes bello sibi subijcere, et Suevorum qui in Gallicia potentabantur, regnum delere; cui demum Galliam Narbonensem adjecit, unde et *devorasse universam terram propriissime dictus est, et conculcasse, ac comminuisse eam*.

Magna quoque et ingentia contra Excelsum locutus fuit, nimirum contra Christi Divinitatem blasphemias evomens, utpote Arianorum propugnaculum, et bellum ea de causa adversus sanctos faciebat, et prævalebat eis. Nihil verius, nihil magis litteræ consonum : nam concursus auctorum vox est, Leovigildum bellum acerrimum indixisse catholicis, quorum patrocinium Hermenegildus filius susceperat, ipsisque semper prævaluisse. Accipe verba M. Maximi, qui ea quæ vidit scripsero tradidit. Anno Domini 580. Hermenegildus catholicorum suscipit patrocinium. Rursus, Indicto inter Patrem Leovigildum, et principem Hermenegildum publico bello (nam in causa catholicorum popularum a patre admonitus erat, ne a se desceret), Leovigildus filium Hispani obsidet, proditioneque Romanorum patri suo traditur, qui post duram carceris custodiam Hispani vincitur, et catenis alligatus vehementer premitur : sed tandem datis obsidibus dimittitur. Anno 581 : Leovigildus iterum Hermenegildum filium obsidet ad Osset oppidum Lusitaniæ, captumque Toletum ducit, ibique carceri mancipat. Insuper anno 583 : Leovigildus iterum filium Hermenegildum Hispani obsidet. Et anno 584 : Leovigildus exercitum contrahit contra Hermenegildum filium. Mironem Suevorum regem in auxilium suum contra filium, et hostes multos vocat. Anno vero 585 : Hermenegildus Hispani delapsus, et Cordubæ captus, primum Hispani, Toleti drinde, Valentiniæque aliquot menses captivus exsulat. Quid plura? adeo prævaluit truculenta bestia, ut filium capite truncari fecerit; cum antea persecutione generali in catholicos mota, præcipuos eorum antistites acerrime persecutus in exilium misisset. Ejus sane jussu S. Leander Hispanensis, et sanctus Lici-nianus Carthaginensis episcopi Constantinopolim legati sunt; S. Mausona Emeritensis Complutum; S. Euphemius Toletanus Barcinonem; S. Bonifacius Complutensis Cesarangustam; S. Fulgentius Astigitanus, et alii alias ob defensionem catholicæ veritatis, agente impio Leovigildo rege, exilium per-

passi fuere; id quod Marcus Maximus Cesarangustanus tunc temporis episcopus, et ipse oculatus testis scribit ad annum Domini 585. *Faciebat ergo bellum adversus Sanctos, et prævalebat eis.*

Sed quid significat quod subjungitur : *Ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto?* nimirum quod ad debellandos sanctos non cæca sua dumtaxat phantasia movebatur, sed multorum episcoporum instigatione, qui oculi Ecclesiæ nuncupabantur; quinimo et concilia celebrabat super eadem re. Accipe M. Maximi verba ad annum Domini 581 : *Leovigildus iterum Hermenegildum filium suum obsidet, captumque Toletum ducit, ibique carceri mancipat. Sed ecce oculos hujus cornu : Ubi synodum episcoporum Arianorum, sævæ factionis contrahit, cui Paschasius episcopus Ecclesiæ S. Eulaliæ Toletanæ præsidet, conveniunt eo Vincentius episcopus Cesarangustanus : Sumnia, et Nepotianus episcopi Emeritensis Ecclesiæ intrusi : Uguus Barcinonensis, Murila Valentianus Argimundus Portucallensis, Gardingus episcopus Tundensis, et alii ejusdem sectæ. Elatus tot Patrum favore Leovigildus, non mirum si putaret, quod posset mutare tempora et leges regni sui, et sectæ. Cujus rei nobis præbet exemplum Viclarensis; cum enim Arianorum lege inviolabili cautum esset, ne quis ad eos de catholicis transire permitteretur, nisi lavacro illo suo Zenoso rebaptizaretur : Leovigildus congregato concilio suorum antistitem, legem abrogavit, novam sub his verbis condens : *De Romana religione ad nostram catholicam fidem (ita suam miseris nuncupabant) venientes, non debere baptizari, sed tantummodo per manus impositionem, et communtonis perceptionem recipi, et gloriam Patri per Filium in Spiritu sancto dari. Quo effectum est (miserabile dictum) ut per hanc seductionem plurimi nostrorum (ait Viclarensis) cupiditate potius impulsu, in Arianum dogma declinarint.**

Sed quid sibi vult quod debellasse et prævaluisse dicitur sanctis, traditosque illos fuisse in manus ejus, usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis? Sane in his verbis quot annos regnaturus esset, innuitur. Cum vero temporis nomine, nullas determinate et perspicue annorum numerus designetur, necesse erit aliquem determinatum quærere, in quo simplex quod in singulari vocatur *tempus*, cum duplici *tempora* in plurali nuncupato, et dimidio duplicis quod *dimidium temporis* dicitur, ejus regni complectatur annos. Id quod in Leovigildo reperimus, qui, teste Viclarensi, 17 cum dimidio, in imperio impiissimo exegit. Namque cum sub simplici tempore quinquarium annorum intelligamus, et in duplici denarium, et in dimidio temporis, quinarium medietatem, id est, duos annos cum dimidio; *tempus, et tempora, et dimidium temporis* 17 annos cum dimidio, nec plus, nec minus conficiunt. Quibus transactis propter vocem sermonum grandium, quos cornu illud contra Excelsum loquebatur, interfecta est bestia, et periit corpus ejus. Justissime post illud tempus tantorum scelerum Leovigildus pœnas fuit, et regno privatus et vita, in cujus regis morte bestia interfecta

est, supremo id Iudice decernente, et ejus simul corpus perit; non enim ipse solus, sed tota ejus secta gladio verbi Dei confossa disperit, et concidit, et corpus illius bestię *traditum est ad comburendum igni*. Quod etiam ad litteram impletum est, quando Recaredus Catholicus rex, patre de medio sublato, universos perfidie Arianae libros qui vires praebebant bestię, in foribus Toletanis publice combussit. Et qui vidit M. Maximus, testimonium perhibuit in Chron. ad annum Domini 589 ubi de initiis Recaredi agens inquit: *Libri perfidie Arianae in foribus Toletanis comburuntur*.

Tunc throni positi sunt, et Antiquo dierum ita de cœlis ad favorem et justitiam Excelsi filii judicante, judicium quoque in terris solemnissime celebratum est Toleti, ubi 72 episcopis totius Hispaniæ et Galliæ Gothicę consentientibus, Arianæ perfidia condemnata est. Cui itidem sanctorum conventui innumerabiles recta inspirando angelorum exercitus interfuisse, non solum res ipsa, tantam Dei gloriam paritura, convincit; sed dies celebrationis concilii quæ fuit 8 Maii, qua festum S. Michaelis et angelorum in Ecclesia celebratur: ut ex actis ejusdem synodi constat. Quo tandem illud Danielis, *millia millium ministrabant ei*, etc., non solum de sanctis episcopis, sed etiam de angelis ipsis ad litteram intelligi queat. Tunc libri aperti sunt; dum scriptis magnorum Patrum, illorum præsertim qui Nicænam synodum celebrarunt, evolutis; libris quoque SS. Prophetarum et Evangeliorum perlectis, causa Christi Domini agitata pro eis divinis sententia lata est, ut ad unguem impleretur illud: *quasi Filius hominis veniebat et usque ad Antiquum dierum pervenit, et in conspectu ejus obtulerunt illi, et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum, et omnes populi tribus, et linguæ servient ei*. Super quæ verba Hieronymus inquit: *Quæ cuncta si hæresis Arianorum pio vellet advertere sensu, nequaquam Filio Dei calumniam inæqualitatis moveret*. Nimirum fatetur hac sententia Arianorum hæresim eodemnari.

His peractis regnum magnum illius quartæ bestię ab ea per sententiam rescissum est, traditumque populo sanctorum Altissimi, quando videlicet Arianismo tota Hispania abolito, et destructo, regnum Hispanum catholicum traditum fuit regi vere catholico Recaredo, in quo monarchia catholica fundata est; nam et ipse leges sacratissimas pro ipsa tulit, quæ adhuc exstant in 12 libris legum Wisigothorum, et universo concedente concilio cognomen *Gloriosi regis* obtinuit, quo singulariter per multa temporum curricula ejus successores usi sunt in omnibus publicis instrumentis, ut videre est in titulis ac subscriptionibus legum prædictorum 12 librorum, et in actis omnium Hispanorum conciliorum in quibus reges Hispaniæ perpetuo *Gloriosi*, plerique etiam *Gloriosissimi* intitulantur a Patribus; qui quando ad ipsos loquebantur, pro eo quo nunc Majestatis, Altitudinis, aut Serenitatis nomine utimur, ipsi *Gloriæ* nomenclatura utebantur; id quod

itidem apud scriptores ejus temporis universos reperire licet; id est, apud Isidorum, Ildefonsum, M. Maximum, et cæteros: qua de re uberius agendum nobis est in commentariis ad eundem Maximum, ann. Domini 590, ubi etiam ostendemus antiquitatem tituli regis *Gloriosi*, qui inde pariter ducens originem titulo *Gloriosi* successit: cum tamen uterque maxime faciat ad rem de qua loquimur, id est, ad populum sanctorum Altissimi, cujus reges *Gloriosi* et *Catholici* magno Dei consilio nuncupati sunt, ut vel ex ipso cognomeno tamquam ex signo deducere possemus, quisnam esset populus ille vere catholicus et gloriosus, de quo Daniel tam multa dixit.

Quod vero ad ejus regni perpetuitatem spectat, ab eodem propheta prædictam, liquido constat a Recaredo et deinceps usque ad Philippum IV, qui nunc feliciter regnat, per totos 1030 annos nunquam in Hispania regem catholicum defuisse; nunquam populum ipsum Hispanum, dante Deo, a fide catholica descivisse; nam tametsi ad tempus peccatis ipsius exigentibus, flagello Sarracenicis punitus fuit; in Montanis nihilominus principatum super eum obtinuit Gloriosus et Catholicus rex Pelagius: quinimmo in universis Hispaniæ urbibus publica templa catholicis Hispanis a Sarracenis sub ingentis stipendii onere concessa sunt; in quibus ipsi, quantumcumque durissimo jugo attriti, fidem catholicam publice semper profiteri non dubitarunt, quo tempore innumeri illorum Cordubæ, et alibi ad martyrii coronam pervenerant, quorum gloriosos triumphos unus ex ipsis martyribus, sanctus scilicet Eulogius, ad Toletanam primatem sedem electus, stylo purissimo prosecutus est. Caterum miserante Deo Hispani non solum impiorum jugum a suis cervicibus excusserunt, verum et monarchiam catholicam sensim dilatare cœperunt, multis magnisque principatibus in Europa, Africa, et Asia subjugatis, et adeptis, quos longum esset per singulos recensere, quibus tandem novum orbem præter omnium sæculorum expectationem a se adinventum, et subjugatum adjunxerunt, et fecerunt catholicum, et partem regni sanctorum, in quorum societate, quam late toto orbe patet (mirabile dictu) nullus non catholicus habitare permittitur, quo verius *populus sanctorum* vocari queat.

Quæ cum ita sint, haud futilli nixi fundamento credimus, ejusmodi catholicam monarchiam Danieli prophetae cap. illo 7 fuisse præmonstratam, utpote quam bestiarum quatuor barbaricæ direptiones præcesserunt, et in occisione Arianae perfidie, ac filii Dei glorificatione sumpsit exordium, et in qua quæcumque a Daniele notantur, etiam minutissima, ad unguem, ut vidimus, verificantur; speramusque cæteras quoque ejusdem propheticæ prædictionis de majori adhuc propagatione et perpetuitate populo sanctorum a Deo factas promissiones in ea similiter adimplendas, quod utinam Deus Opt. Max. ad majorem gloriam perficere dignetur.

Pene jam opus istud sub prælo sudabat, cum in similem dicam an eandem? propheticam prædictionem incidit, quæ a Jeremia quidem scripta, sed a venerabili Joachimo abbate exposita fuerat in commentariis super cap. XLIX Jeremiæ. Ibi siquidem propheta adversus Ælam comminatur, quatuor ventos cæli a totidem orbis plagis inducendos a Deo, ut ventilent Ælam in omnes ventos, et dispergat in omnem mundi plagam; fore tamen nihilominus tempus prædicat, quo ponat Deus solium suum in Ælam, et præponat eam universæ terræ. En verba prophetæ: *Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam adversus Ælam dicens. Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego confringam arcum Ælam, et summam fortitudinem eorum; et inducam super Ælam quatuor ventos, a quatuor plagis cæli, et ventilabo eos in omnes ventos istos, et non erit gens ad quam non perveniant profugi Ælam. Et pavere faciam Ælam coram inimicis suis, et in conspectu querentium animam eorum, et adducam super eos malum,*

A iram furoris mei, dicit Dominus: et mittam post eos gladium, donec consumam eos: et ponam solium meum in Ælam, et perdam inde reges et principes, ait Dominus. In novissimis autem diebus reverti faciam captivos Ælam, dicit Dominus. Hæc propheta: quæ tamen de Hispanis intelligenda contendit Joachimus, vir sane magnæ in enodandis prophetis auctoritatis; ait vero: *Ad Ælam, etc. Quod Hispanos et Occidentales nationes, quas persecutionis gladius attrivit quanto post inter visitationem, eorum posteros ad fidem catholicæ inspirationis impellet.* Quod quidem sub Recaredo rege catholico factum ostendimus. Confer, quæso, lector, prophetiam Jeremiæ cum prophetia Danielis; et cum nihil inter se differre compereris, abbatem Joachimum pro nobis stare cognosces.

Et hæc quidem sub correctione S. Matris Ecclesie, et cujusvis melius sentientis judicio dicta sunt, cui etiam totos hos commentarios libentissime subjicio.

APOLOGETICUS PRO L. DEXTRO CONTRA RECENTEM IMPUGNATOREM.

EPISTOLA DEDICATORIA.

Reverendissimo Patri ac Domino Fr. Valeriano de Spinosa sacre Theologiæ Magistro, Regularis Observantiæ S. Bernardi Cisterciensis ordinis per Hispanias Reformatori Generali ac Regii cœnobii S. Mariæ de Palazuelos Abbati, etc. Domino suo colendissimo, Fr. Franciscus de Bivar. S. et F. precatur æternum.

Causa nostra agit, Reverendissime Præsul, cum Cisterciensis religionis honori, cujus es Reformator, a quovis utcumque detrahitur, aut cum patriæ gazas quispiam auferre, seu splendorem nostrum obnubilare prætentit. Eadem certe nobis patria est et religio: hæc vitam tribuit, illa cohonestat; ista corporis, illa animæ curam habet: et ideo una pro utraque decertandum. Et quidem religionis antiquitas, et certa a Benedicto protoparente subsecuta posteritas tam manifesta apud omnes homines semper fuit, ut mirum sit ab aliquo quantumvis scrupulosissimo in dubium vocari potuisse; non desit tamen qui id tentaverit; et Dexter quoque suum invenit adversarium. Utrum eorum intolerabilius, haud facile judicaverim. Neutrum absque satisfactione prætermitti potuit: et mihi utriusque munus incumbat. Sed cum patronum ad sustinendum singulare certamen electurus sim, teque in utroque pariter agnovi semper mihi fuisse patronum, qui doctrinæ acque ac virtutis splendoribus irradiaris, nullum alium eligere potui, nec libuit. Hæc igitur quæ nomini tuo consecro, certamina mecum sustine, et viriliter decertantem promove: tibi enim cedet victoria, post Deum, cum quo perenniter, confido, regnabis. Vale, Reverendissime Pater. Romæ, 18 Septembris 1624.

AD OBJECTA PENNOTTI CONTRA DEXTRI CHRONICON INCIPIT APOLOGETICA RESPONSI.

§ I. Apologiæ causa aperitur.

Pene a defendendo Dextro manum retraxeram, cum iterum provocor ad prælium, et manus pro eo inserere cogor, non quidem cum aperto inimico; hoc enim minus injucundum foret, sed cum eo cujus amicitiam libentissime amplector. Ego neminem læsi, neminem circumveni: sed dolore cordis intrinsecus tactus, ultra metas solitas pertrahor. Unum est a

C quo nunquam (si Deus dedit) abstrahar, et alterum in quod minime labi cupiam; ea sunt modestia, et contumelia, quod illa ad persuadendum multum conducat, hæc vehementer noceat, et animos legentium offendant; quantumvis namque et nos et nostra lacessita videam, nunquam adduci potero, ut reddam malum pro malo, et maledictum pro maledicto, utpote humilem religionis statum professus; sed